

KANSANHUOLTOMINISTERIÖ

Helsingissä,
marraskuun 11 päivänä 1939.
Kiertokirje N:o 23.

Kuntien pidettävä henkilökortisto.

Kansanhuoltoministeriö on suunnitellut erikoisen korttijärjestelmän kuntien asukkaiden rekisteröimistä ja heille jaettujen ostokorttien tarkailua varten. Kortisto perustuu jäljempänä selitettävällä tavalla asuinpaikkoihin, joiden mukaan yksityiset henkilöt ja ruokakunnat ryhmitetään. Kortistoon tarvittavat henkilökortit, ruokakuntakannet, johtokortit ja korttिलाатикот ovat parhaillaan valmistettavana, ja niitä lähetetään kansanhuoltolautakunnille sitä mukaa kuin niitä valmistuu. Lähettäminen tapahtuu siinä järjestyksessä kuin lautakunnat ovat ministeriölle ilmoittaneet kiertokirjeessä N:o 19 vaaditut tiedot kuntansa asukkaitten ja ruokakuntien luvusta, jaetuista ostokorteista, kylien (katujen) lukumäärästä jne. Nämä tiedot ovat tarpeen, jotta kunnille ei pelkän arvion perusteella jouduttaisi lähettämään huomattavasti suurempia kortti- ja tarvikemääriä, kuin ne todella tarvitsevat. On näet huomattava, että sotatilasta annetun lain mukaan ministeriö tulee kunnilta veloittamaan niille lähetetyt henkilökorttien tarvikkeet. Koko lähettäminen saadaan loppuun suoritettua noin kuukauden kuluessa.

Henkilökortiston pitäminen ja rakenne.

Henkilökortiston kuntoon saattaminen ja pitäminen on kuntien tehtävä. Järjestelmä on samanlainen koko maassa, eikä paikallisten muutosten tekeminen siihen ole sallittua.

Kortistoa täytettäessä on tarkalleen seurattava alempana esitettyjä ohjeita, sillä kaikki kortteihin tehtävät merkinnät ovat tarpeen jo siitä syystä, että, kun jokin kortti tai kortteja sisältävä kansi väliaikaisesti otetaan pois kortistosta, se voidaan vaikeuksitta asettaa jälleen omalle

Kansanhuoltolautakunnille.

paikalleen. Kortin paikkaa kortistossa osoittavat osoitemerkinnot henkilökortteihin on tästä syystä tehtävä erittäin selvästi. Jos henkilö muuttaa joko paikkakunnalta toiselle tai siirtyy talosta tai ruokakunnasta toiseen, niin hänen korttinsa siirretään uuteen vastaavaan paikkaan.

Kaupungeille ja kauppaloille annettujen ohjeitten mukaan voidaan kortistot laatia myöskin taajaväkisissä yhdyskunnissa, joilla on vahvistettu asemakaava (siis kaduilla nimet ja taloilla numerot) ja joissa tällainen kortiston järjestely osoittautuu käytännölliseksi.

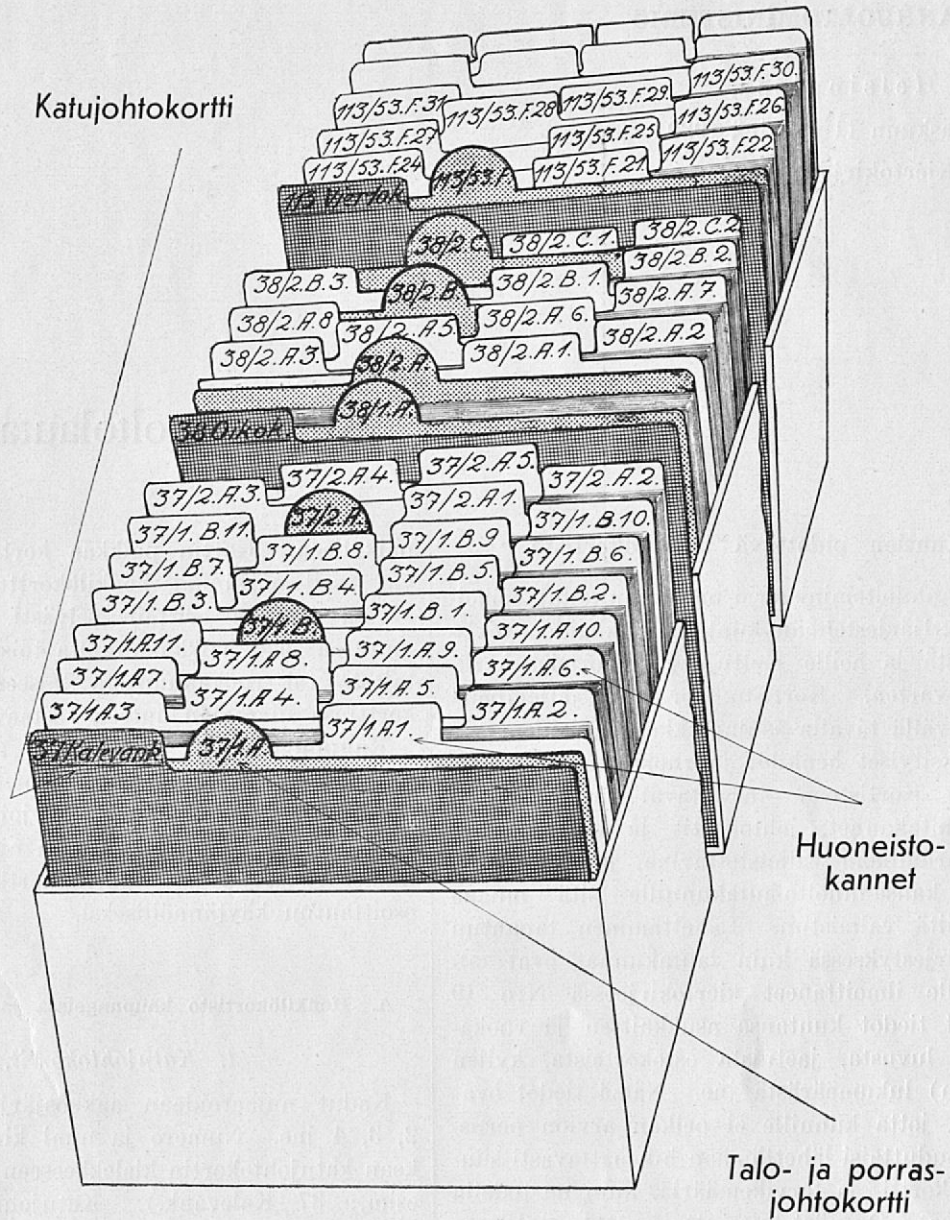
A. Henkilökortisto kaupungeissa ja kauppaloissa.

1. Katujohtokortit.

Kadut numeroidaan aakkosjärjestyksessä: 1, 2, 3, 4 jne. Numero ja nimi kirjoitetaan ruskean katujohdokortin kielekkeeseen (Vrt. kuvassa esim.: 37 Kalevank.). Katujohdokortit asetetaan laatikkoon ylenevässä numerojärjestyksessä.

2. Talojohdokortit.

Jokaista taloa varten kirjoitetaan oma johtokorttinsa (pyöreäkielekkeinen harmaa kortti) ja jokaista talon porraskäytävää varten vielä oma johtokorttinsa, jos kussakin portaassa asuu useita perheitä. Talojohdokortin kielekkeeseen kirjoitetaan katujohdokortin järjestysnumero, talon katunumero sekä porraskäytävän kirjain, jos sellainen on. (Vrt. kaaviokuvassa esim. 38/2. C, jossa 38 tarkoittaa katujohdokortin järjestysnumeroa, 2 talon katunumeroa ja C porraskäytävän kirjainta.) Talojohdokortit asetetaan vastaavan katujohdokortin taakse talonnumerojärjestyksessä.

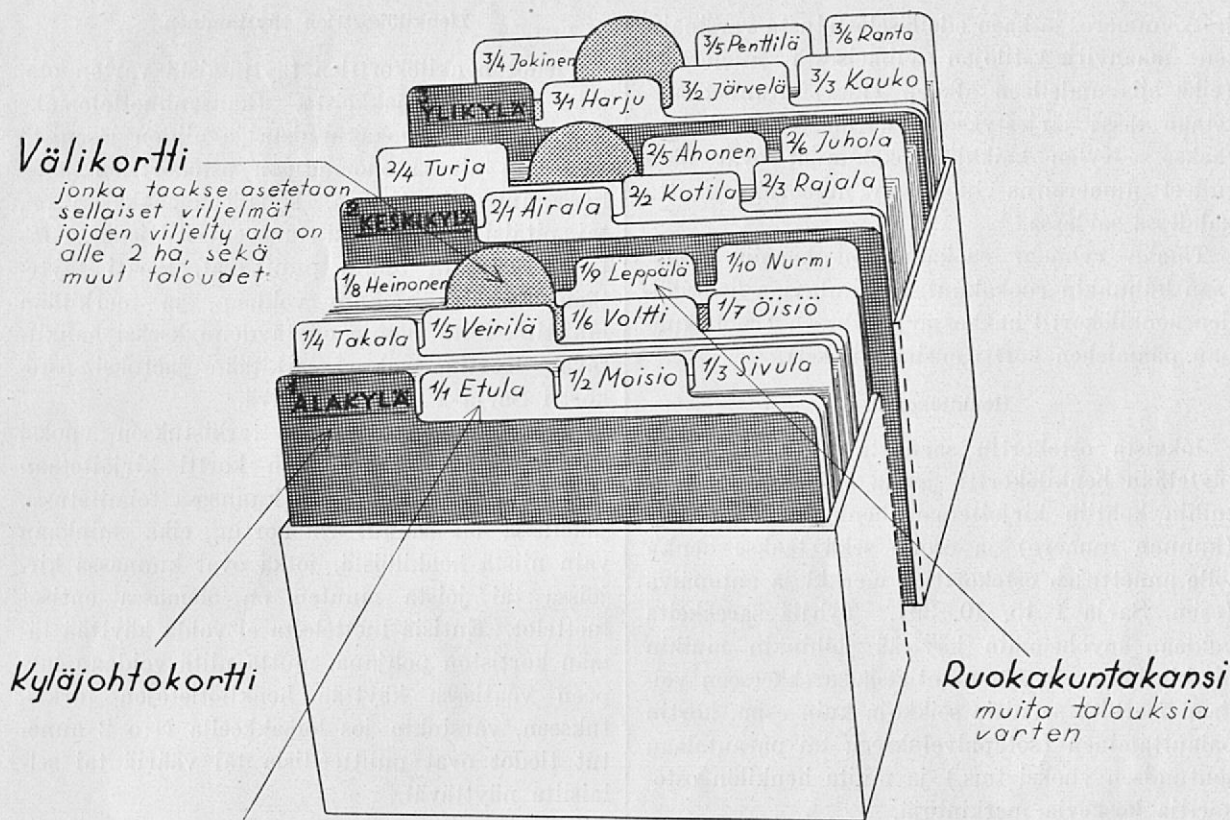

3. Huoneistokannet.

Huoneistokansien kielekkeeseen kirjoitetaan saman talon talojohdokortin kielekkeeseen kirjoitettujen merkintöjen lisäksi huoneiston numero tai, ellei huoneistoja ole numeroitu, kansien numero talon aakkosjärjestyksessä. (Vrt. kaavio-kuvassa esim. 113/53.F.25, jossa viimeinen numero 25 tarkoittaa huoneiston numeroa.)

Henkilökortit asetetaan vastaavien huoneistokansien väliin sukunimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä (perheen päämiehen kortti ensimmäiseksi aakkosjärjestyksestä riippumatta). Huoneistokannet vastaavat täten käytännössä yleensä ruokakuntakansia, ja henkilökorttien asettelu nii-

hin voidaan suorittaa kansanhuoltolomake N:o 2:n sisältämien ruokakuntaluetteloiden mukaan. Jos samassa huoneistossa on useampia ruokakuntia kuin yksi, niiden kortit asetetaan silti samoihin huoneistokansiin, pääruokakunta (isäntäperhe) ensimmäiseksi ja muut sen jälkeen aakkosjärjestyksessä. Eri sukunimi osoittaa tällöin yleensä henkilön kuuluvan eri ruokakuntaan. Jos samaan ruokakuntaan kuuluu erinimisiä henkilöitä (täysihoitolaisia, tai jos osa perheen jäsenistä on suomentanut nimensä, mutta eivät kaikki) korttiin tehtävällä merkinnällä on osoitettava, mitkä henkilöt kuuluvat samaan ruokakuntaan.

Talo- ja ruokakuntakansi
viljelmiä varten (viljelty
ala vähintään 2 ha.)

B. Henkilökortisto maalaiskunnissa.

1. Kyläjohtokortit.

Kylännimet kirjoitetaan ruskeitten kyläjohtokorttien kielekkeeseen, ja kyläjohtokortit järjestetään kylännimien mukaan aakkosjärjestykseen, minkä jälkeen kyläjohtokortit numeroidaan yhdestä ylöspäin kirjoittamalla järjestysnumero kylännimen eteen. Kyläjohtokortit asetetaan tässä järjestyksessä korttilaatikkoon. — Varsinaisten kylien asemesta voidaan, jos se jossakin soveliaammaksi katsotaan, käyttää muutakin selvää kunnallista jakoperustetta, kuten äänestysaluetta, kansakoulupiiriä tms.

2. Talo- tai ruokakuntakannet.

Kunkin kylän ruokakunnat jaetaan aluksi kahteen ryhmään: ensiksikin talot ja muut maanviljelystä harjoittavat tilat, joiden viljelty ala on vähintään 2 hehtaaria, ja toiseksi ruokakunnat, joiden viljelty ala on alle 2 hehtaaria tai joilla ei ole maanviljelystä ollenkaan. Ryhmät eroitetaan toisistaan harmaalla johtokortilla, joka ei kaipa nimitystä tai merkintää, koska kummankin ryhmän välinen eroitus ilman muuta lienee selvä.

3. Talot ja vähintään 2 hehtaarin viljelmät.

Talo- tai ruokakuntakansien kielekkeeseen kirjoitetaan talojen nimet tai ruokakuntien päämiesten sukunimet, minkä jälkeen kunkin kylän talo- tai ruokakuntakannet asetetaan nimien mukaan aakkosjärjestykseen ja numeroidaan yhdestä ylöspäin merkitsemällä jokaisen kannen kielekkeeseen talonimen tai sukunimen eteen ensiksi aina vastaavan kyläjohtokortin numero ja toiseksi, vinoviivalla erotettuna, järjestysnumero. Kannet asetetaan tässä järjestyksessä vastaavien kyläjohtokorttien taakse.

Talo- tai ruokakuntakansiin asetetaan kuhunkin taloon tai ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden henkilökortit aakkosjärjestykseen (talon tai ruokakunnan päämiehen nimi ensimmäiseksi).

4. Ruokakunnat, joilla on maanviljelystä alle 2 ha tai ei ollenkaan.

Tällaisten ruokakuntien kansiin kirjoitetaan ruokakunnan päämiehen sukunimi, minkä jälkeen nämä kannet asetetaan aakkosjärjestykseen, ja ruokakunnan päämiehen nimen eteen merkitään kylän numero sekä, vinoviivan eroittamana, jär-

jestysnumero, jatkaen edelliselostetusta varsinaisten maanviljelystilojen viimeisestä numerosta (eikä siis uudelleen alkaen 1:stä) Kannot asetetaan tässä järjestyksessä harmaan johtokortin taakse. Kylän kaikki ruokakunnat ovat näin tulleet numeroitua juoksevin numeroin, mutta kahdessa sarjassa.

Tämän ryhmän ruokakuntien kansiin asetetaan kuhunkin ruokakuntaan kuuluvien henkilöiden henkilökortit aakkosjärjestykseen (ruokakunnan päämiehen kortti ensimmäiseksi).

Henkilökortti.

Jokaista ostokortin saanutta henkilöä varten täytetään henkilökortti, jonka etusivulle osoitettuihin kohtiin kirjoitetaan henkilötiedot, kunta (kunnan numero) ja osoite sekä taakse henkilölle annettujen ostokorttien merkki ja antopäivä (esim. Sarja I 15. 10. 39). Tyhjiä sarakkeita voidaan myöhemmin käyttää joihinkin muihin merkintöihin, ja Huomautuksia-sarakeeseen voidaan merkitä sellaisia seikkoja kuin esim. kortin palauttaminen (sotapalvelukseen tai parantolaan joutumisen vuoksi tms.) ja muita henkilön ostokorttia koskevia merkintöjä.

Henkilökortin etusivun oikeaan yläkulmaan sitä varten varattuun paikkaan kirjoitetaan sama numero kuin henkilölle jaettuun ostokorttiin on merkitty eli kunkin kunnan ostokortin juokseva numero sekä sen perään vinoviivan oikealle puolelle kunnan numero (esim. 4711/091). Myöhemmin jaettaviin ostokortteihin kirjoitetaan aina sama numero, niin että henkilön kaikki ostokortit tulevat olemaan samalla numerolla varustettuja, ellei hän välillä muuta toiseen kuntaan.

Paikkakunnalta pois muuttaneen henkilön on, saadakseen uuden ostokortin uudella asuinpaikkakunnallaan, esitettävä sikäläiselle kansanhuoltolautakunnalle entisen ostokortin kantaosa, jolloin kansanhuoltolautakunta tilaa hänen entisen asuinpaikkansa kansanhuoltolautakunnalta hänen henkilökorttinsa ja sen saatuaan antaa henkilölle uuden ostokortin. Entinen kunta selvittää ostokortin kantaosaan merkitystä numerosta.

Kortin etusivulla on tilaa kunnan- tai asunonmuutoksien merkitsemistä varten. Jos näitä merkintöjä varten varatut rivit täyttyvät ennen kuin muu osa korttia, siirretään kortin muut merkinnät uudelle kortille ja entinen poistetaan käytännöstä. Täyttyneitä kortteja ei ole syytä hävittää, vaan ne säilytetään erillään, aakkosjärjestyksessä, mahdollista myöhempää tarvetta varten.

Henkilökorttien täyttäminen.

Tiedot henkilökorttien täyttämistä varten otetaan niistä lomakkeista, (kansanhuoltolomake N:o 2), joilla ruokakunnista ja niiden jäsenistä lokakuun alussa suoritettussa ostokorttien jakelussa annettiin tietoja. Näissä lomakkeissa on, tai pitäisi olla, kaikki tarpeelliset tiedot. Jos tiedot joltakin osalta puuttuvat, kortti täytetään silti sikäli kuin voidaan, ja merkitään muistiin, mitä tietoja on täydennykseksi hankittava. Kortin taakse merkitään jaetuksi ostokortti Sarja I sekä jakopäivä.

Myöhemmin tapahtuvan tarkistuksen vuoksi on tärkeätä, että tällainen kortti kirjoitetaan jokaisesta henkilöstä, joka kunnassa toimitetussa jakelussa on saanut ostokortin, eikä suinkaan vain niistä henkilöistä, jotka ovat kunnassa kirjoissa tai joista muuten on olemassa entiset luettelot. Entisiä luetteloita ei voida käyttää tämän kortiston pohjana, mutta niitä voidaan tarpeen vaatiessa käyttää henkilötietojen tarkistukseen, varsinkin jos lomakkeella N:o 2 annetut tiedot ovat puutteellisia tai vääriä tai selailta näyttävät.

Ostokorttien jakelun tarkistus.

Kaikkalainen hyödykkeiden jakelun säännötely edellyttää, että jakelua voidaan kaikissa vaiheissa tehokkaasti tarkkailla. Ensimmäinen edellytys on luonnollisesti, että voidaan estää ketään henkilöä saamasta haltuunsa enempää kuin yhden kortin. Tapahtunut ostokorttien Sarja I jakelu, johon oli ryhdyttävä kiireesti, ilman sanottavia edelläkävneitä valmisteluja, on todennäköisesti ollut varsin summittainen, ja kortteja on arvattavasti tullut jaettua liian paljon.

Tapahtuneen jakelun ja myöhemminkin tapahtuvien jakelujen tarkistamista varten on nyt suunniteltu edelliselostettu henkilökorttisto. Se on tosin työtä ja hoitoa vaativa, mutta se on välttämätön. Se on myöskin pidettävä jatkuvasti kunnossa. Tämä seikka jää toisaalta toiseen kuntaan muuttavien kortinomistajien itsensä hoidettavaksi, kuten edellä selostettiin, ja toisaalta kortiston hoito edellyttää niiden kunnan asujamistossa tapahtuneiden muutosten merkitsemistä, joita kansanhuoltolautakunnat rekisteriviranomaisilta saavat kuolleista ja syntyneistä henkilöistä.

Ensimmäisen ostokorttien jakelun tarkistamisen johdosta kansanhuoltoministeriö on ollut neuvotteluissa mm. Henkikirjoittajayhdistyksen kanssa, ja on tultu siihen tulokseen, että henki-

kirjoittajat parhaiten voivat suorittaa henkilökortiston vertailevan tarkastuksen. Ministeriö kehoittaa kansanhuoltolautakuntia tekemään tarkastuksesta sopimuksen sen henkikirjoittajan kanssa, jonka alueeseen kunta kuuluu, ja sopimaan hänen kanssaan myöskin tarkastuksesta suoritettavasta maksusta. Ministeriö pitää puolestaan kohtuullisena Henkikirjoittajayhdistyksen suositamaa maksua, joka on 10 penniä kortilta, lukuunottamatta Tampereen, Turun ja Viipurin kaupunkeja, joissa kohtuullisena on pidetty 12 pennin maksua kortilta, sekä Helsingin kaupunkia, joka on kokonaan eri asemassa kuin muut paikkakunnat.

Henkikirjoittajan suorittama ostokorttien jakelun tarkastus tapahtuu sopivimmin siten, että aikaisemmin tehdyn sopimuksen mukaisesti ja siinä määrättyinä aikana kunnan täytetty henkilökortisto lähetetään henkikirjoittajanvirastoon tarkastettavaksi. Kunnassa henkikirjoissa olevista henkilöistä, jotka jakelussa ovat saaneet ostokortin, henkikirjoittaja ei tarkastuksessa mainitse mitään, mutta sen sijaan hän tekee kaksi luetteloa:

1. niistä henkilöistä, jotka ovat kunnassa henkikirjoissa, mutta eivät ole saaneet ostokorttia, ja
2. niistä henkilöistä, jotka eivät ole kunnassa henkikirjoissa, mutta jotka silti ovat jakelussa saaneet ostokortin (mainitaan, missä he olivat henkikirjoissa vuoden 1939 alussa).

Henkikirjoittajat eivät voi ilmoittaa muutoksia, jotka ovat tapahtuneet kuluvan vuoden aikana. Kansanhuoltoministeriö on kuitenkin pyytänyt sisäasiainministeriöltä ja opetusministeriöltä, että ne kehoittaisivat kirkkoherranvirastoja ja siviilirekisteriviranomaisia ilmoittamaan kansanhuoltolautakunnille ne muuttamiset rekisteristä toiseen, jotka olivat tapahtuneet kuluvan vuoden lokakuun alkuun mennessä. Näiden ilmoituksien perusteella saadaan tieto, mistä kunnista kuluvan vuoden aikana kuntaan muuttaneet henkilöt ovat tulleet, sikäli kuin he ovat muuttaneet kirjansa.

Kun kansanhuoltolautakunta saa henkikirjoittajan tarkastusluettelot, sen tulee ilmoittaa kullekin kunnalle, jossa kirjoissa olevalle henkilölle on annettu ostokortti, että henkilö on saanut ostokortin. Ellei jonkun henkilön kirjoissa olokunta ilmene henkikirjoittajan laatimasta luettelosta tai rekisteriviranomaisilta saapuneista

muuttaneiden luetteloista, kansanhuoltolautakunnan on joko asianomaiselta itseltään tiedustelemalla tai muulla tavoin koetettava saada selville, missä kunnassa hän on hengillepantu. Ellei kaikista henkilöistä näin saada tietoja, tällaisista henkilöistä tehdään ilmoitus piiritoimistoille, jotka piirinsä kunnista tiedustelevat kyseisten henkilöiden kotikuntaa. Ellei näinkään saada kaikista tietoja, piiritoimistot lähettävät luettelon niistä henkilöistä, joiden kotikuntaa ei ole saatu selville, kansanhuoltoministeriölle, joka ryhtyy koko maasta ottamaan selvää näiden henkilöiden hengillekirjoituspaikasta.

Kansanhuoltolautakunta saa puolestaan ilmoituksen kaikista niistä kunnista, joissa sen kirjoissa oleville henkilöille on annettu ostokortti. Näitä ilmoituksia verrataan sekä henkikirjoittajalta saatuun luetteloon niistä omassa kunnassa henkikirjoissa olevista henkilöistä, jotka jaossa eivät ole saaneet ostokorttia, että, jos nimi tästä luettelosta puuttuu, henkilökortistoon. Jos käy selville, että henkilö on saanut ostokortin vieraassa kunnassa, mutta ei siinä kunnassa, jossa hän on kirjoissa, niin jakelu on tapahtunut oikein. Jos taas tarkastuksessa ilmenee, että henkilö on saanut ostokortin kahdessa kunnassa, niin tällaisesta tuloksesta on ilmoitettava sen kunnan kansanhuoltolautakunnalle, jossa henkilö asuu, ja hänet on kutsuttava antamaan selitys. Jos sittemmin voidaan todeta, että henkilö ei ole käyttänyt muuta kuin toista ostokorttiaan, niin häneltä otetaan väärässä paikassa annettu kortti pois (vrt. ostokorttien jakelun suorittamisesta annettuja ohjeita) ja asia on selvitetty. Jos taas ilmenee, että molempia ostokortteja on käytetty, niin se henkilö, jonka todetaan tehneen itsensä syypääksi väärinkäyttöön (sen ei tarvitse olla kortin omistaja, vaan se voi olla myöskin muu henkilö, esim. joku hänen omaisensa) ilmoitetaan viranomaisille sellaisiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten, kuin edellytetään lokakuun 3 päivänä annetussa Valtioneuvoston päätöksessä sokerin kaupan ja jakelun säännöstelystä.

Kun tapahtuneet väärinjakelut ja muut väärinkäytökset on näillä toimenpiteillä oikaistu, tarkastus on loppuun suoritettu. Seuraavissa jakeluissa henkilö saa ostokortin sieltä, missä hänet on henkilökortistoon merkitty, ja jos hän on muuttanut asuinpaikkaa, hänen on itsensä huolehdittava henkilökortin siirtämisestä uuteen kuntaan, ennen kuin hän voi saada uuden ostokortin.

Henkilökorttien täyttämistä ja muita kortiston kuntoonsaattamista tarkoittavia toimenpiteitä on ryhdyttävä kiireellisesti suorittamaan heti, kun kortiston tarvikkeet ovat kansanhuoltolautakunnalle saapuneet. Heti tarvikkeitten saavuttua on arvioitava, riittävätkö ne, ja kielteisessä tapauksessa on kansanhuoltoministeriön jakeluosastolta tilattava puuttuvat määrät, mutta tästä huolimatta työ on heti pantava alulle. On voitava arvioida, milloin suunnilleen kortisto on valmis henkikirjoittajan tarkastettavaksi, ja henkikirjoittajan kanssa tehtävässä sopimuksessa mainitaan mm. aika, milloin kortit lähetetään tarkastettaviksi. Heti tarkastuslausunnon saavuttua ilmoitetaan kansanhuoltopiiritoimistoon 1. niiden kunnassa kirjoissa olevien henkilöiden lukumäärä, jotka jakelussa ovat saaneet ostokortin,

2. niiden kunnassa kirjoissa olevien henkilöiden lukumäärä, jotka kunnassa toimitetussa jakelussa eivät ole saaneet ostokorttia, 3. niiden muussa kunnassa olevien henkilöiden lukumäärä, jotka kunnassa toimitetussa jakelussa ovat saaneet ostokortin, ja luettelo sekä mahdollisimman tarkat henkilötiedot niistä henkilöistä, joiden kortinsaannista ei ole voitu ilmoittaa sille kunnalle, jossa he ovat kirjoissa, sekä 4. kunnan henkilökortiston ruokakuntien lukumäärä ja henkilökorttien lukumäärä. Aikanaan ilmoitetaan kansanhuoltopiiritoimistoille edelleen niistä toimenpiteistä, joihin mahdollisesti on ryhdytty kaksi ostokorttia saaneisiin henkilöihin nähden, sekä mihin tulokseen nämä toimenpiteet ovat johtaneet.

Kansanhuoltoministeri **R. v. Fieandt.**

Osastopäällikkö *Onni Toivonen.*

